

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

Декан факультету
соціальної педагогіки та психології
О.В. Пономаренко
2016 р.

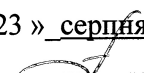
Психологія малих груп

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

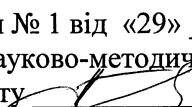
підготовки спеціалістів
спеціальності 053 – «Психологія»

Укладач к.психол.н., доцент Мосол Н.О.

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри практичної психології

Протокол № 1 від « 23 » серпня 2016 р.
Завідувач кафедри Н.О. Губа

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціальної педагогіки та
психології

Протокол № 1 від «29» серпня 2016 р.
Голова науково-методичної ради
факультету А.П.Поплавська

2016 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 1,5	Галузь знань 05 - «Соціальні та поведінкові науки»	Нормативна	
Загальна кількість годин – 54	Спеціальність: 053 - «Психологія»	Рік підготовки:	
		5-й	6-й
			Лекції
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: спеціаліст	16 год.	2 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		22 год.	48 год.
		Вид контролю: екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія малих груп» є формування теоретичних знань студентів щодо напрямів розвитку малих груп і методів, що застосовуються при їх дослідженні та практичних вмінь та навичок володіння методами діагностики особливостей малих груп.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Психологія малих груп» є:

1. ознайомитися з теоретико-методологічними аспектами дослідження малої групи;
2. визначити специфіку динамічних процесів малої групи;
3. апробувати практичні прийоми командотворення;
4. оволодіти основними методами дослідження малої групи.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

Знати:

– зміст базових психологічних понять і категорій: *мала група, групова динаміка, референтометрія, соціометрія, фази розвитку груп, норми групи; структура групи, групова згуртованість; лідерство, керівництво, “ідеосинкразичний кредит”, психологічний обманконформізм, соціальна установка, атитюд, групова фасілітація; командотворення.*

- теоретико-методологічні аспекти генезису, розвитку та дослідження малої групи;
- особливості групової динаміки та групових процесів у малій групі;
- методи дослідження малих груп;

- прикладні аспекти командотворення.

Вміти:

- застосовувати знання з психології малої групи в практичній діяльності;
- володіти практичними методами командотворення;
- розробляти і здійснювати програми соціально-психологічних досліджень.

Міждисциплінарні зв'язки: проблематика курсу «Соціальна психологія», «Психодіагностика», «Психологія праці» та щільно пов'язана із такими курсами, як «Психологія управління», «Організаційна психологія», «Психогігена та психопрофілактика».

3. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Теоретико-методологічні основи дослідження малої групи.

Тема 1. Поняття малої групи.

Основні поняття і напрями вивчення малої групи. Проблеми визначення малої групи. Теоретичні підходи до дослідження груп у вітчизняній та зарубіжній психології. Категорія малих груп. Методологія вивчення малої групи. Основні напрями дослідження малих груп. Принципи побудови класифікацій малих груп.

Тема 2 Теоретичні підходи до дослідження міжгрупової взаємодії.

Теорія поля (К. Левін). Інтеракціоністична концепція. Теорія систем. Соціометричний напрям (Дж. Морено, Я. Л. Коломінський). Психоаналітична орієнтація (З. Фрейд). Загальнопсихологічний підхід. Емпірико-статистичний напрям (Р. Коттел). Формально-модельний підхід. Теорія підкріплення (Д. Хоманс, Д. Тібо, Г. Келлі). Діяльнісний підхід (А. В. Петровський, М. Г. Ярошевський, Г. М. Андрєєва). Параметрична концепція (Л. І. Уманський, А. С. Чернишов, О. Н. Лутошкін). Організаційно-управлінський підхід (Є. С. Кузьмін). Поняття про стійкість і час функціонування групи.

Тема 3. Виникнення і розвиток малої групи.

Детермінанти виникнення малої групи. Етапи розвитку малої групи. Становлення малої групи як психологічної спільності. Механізми групової динаміки.

Тема 4. Методи дослідження малих груп.

Спостереження та бесіда у дослідженні міжособистісних стосунків і спілкування в малих групах. Схеми В. Бейлза Соціометричний метод та його аналіз. Метод аутосоціометрії та специфіка його застосування. Референтометрія як метод вивчення ціннісно-орієнтаційної єдності особистості і групи. Застосування проєктивних методик для дослідження міжособистісних взаємостосунків у групі. Обробка результатів соціально-психологічного дослідження малих груп. Кількісні та якісні показники міжособистісних стосунків у малих групах.

Тема 5. Соціально-психологічні характеристики малої групи.

Структурні характеристики малої групи. Нормативна поведінка в малій групі. Групові норми та нормативна поведінка як стандартизовані правила поведінки. Наслідки відхилення від групових норм. Санкції, їх види. Причини виникнення групової норми: переслідування спільної мети, прагнення до збереження стабільності групи, наслідування спільної мети, наслідування інших

груп, страх перед санкціями. Дослідження нормативного впливу групової більшості; експерименти М. Шеріфа, С. Аша.

Розділ 2. Прикладні питання психології малих груп

Тема 6. Динамічні процеси в малій групі.

Поняття про групову динаміку та групові процеси. Механізми групової динаміки: розв'язання внутрішньогрупових суперечностей; “ідеосинкразичний кредит”; психологічний обман. Поняття про “конформізм”, “конформність”. Психологічна сутність поняття про “нонконформізм”. Поняття про інтеракціоністську модель групового впливу. Умови впливу меншості на групу та її тактичні засоби. Групова згуртованість. Фактори, що впливають на процес згуртованості групи.

Тема 7. Групове ухвалення рішень.

Проблема співвідношення індивідуальних і колективних рішень. Основні характеристики групового завдання. Феноменологія рішення групової задачі: групова фасілітація; “зрушення до ризику»; групова поляризація. Етапи ухвалення групового рішення.

Тема 8. Проблеми управління малою групою.

Поняття про лідерство та керівництво. Підходи до вивчення лідерства: харизматична, ситуаційна, системна теорія лідерства. Структурна диференціація лідерства. Лідерські ролі. Ціннісна модель лідерства Р.Л. Крічевського. Підходи до вивчення керівництва. Стилi керівництва.

Тема 9. Створення команди.

Соціально-психологічні аспекти командотворення. Поняття “команди” в соціальній психології. Основні характеристики команди. Види команд. Стадії розвитку команди. Основні підходи до командотворення. Поняття сумісності в соціальній психології. 2. Основні підходи до дослідження міжособистісної сумісності. Види сумісності. Способи вимірювання сумісності.

Тема 10. Міжособистісні конфлікти.

Поняття про групові конфлікти, їх види. Основні підходи до вивчення проблеми міжособистісного конфлікту: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, організаційний. Структура і динаміка міжособистісного конфлікту. Причини групових конфліктів. Способи розв'язання конфлікту.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с/п	лаб	сам. роб.	інд.		л	с/п	лаб	сам. роб.	інд.
1	2	3	4	5	6	інд.	7	8	9	10	11	інд.
Розділ 1. Теоретико-методологічні основи психогігієни та психопрофілактики												
Тема 1. Поняття малої групи.	6	2	2	-	2	-	4	2	-	-	2	-
Тема 2. Теоретичні підходи до дослідження міжгрупової	4	2	-	-	2	-	4	-	-	-	4	-

взаємодії.												
Тема 3. Виникнення і розвиток малої групи.	6	2	2	-	2	-	4	-	-	-	4	-
Тема 4. Методи дослідження малих груп.	4	-	2	-	2	-	6	-	-	-	6	-
Тема 5. Соціально-психологічні характеристики малої групи.	6	2	2	-	2	-	6	-	-	-	6	-
Разом за 1 розділом	26	8	8	-	10	-	24	2	-	-	22	-
Розділ 2. Прикладні аспекти психології малих груп												
Тема 6. Динамічні процеси в малій групі.	6	2	2	-	2	-	6	-	2	-	4	-
Тема 7. Групове ухвалення рішень.	4	2	-	-	2	-	4	-	-	-	4	-
Тема 8. Проблеми управління малою групою.	6	2	2	-	2	-	6	-	-	-	6	-
Тема 9. Створення команди.	6	-	2	-	4	-	8	-	2	-	6	-
Тема 10. Міжособистісні конфлікти.	6	2	2	-	2	-	6	-	-	-	6	-
Разом за 2 розділом	28	8	8	-	12	-	30	-	4	-	26	-
Усього годин	54	16	16	-	22	-	54	2	4	-	48	-

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
1	Поняття малої групи.	2	2
2	Теоретичні підходи до дослідження міжгрупової взаємодії.	2	
3	Виникнення і розвиток малої групи.	2	
4	Соціально-психологічні характеристики малої групи.	2	
5	Динамічні процеси в малій групі.	2	
6	Групове ухвалення рішень.	2	
7	Проблеми управління малою групою.	2	
8	Міжособистісні конфлікти.	2	
Разом		16	2

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
1	Поняття малої групи.	2	
2	Виникнення і розвиток малої групи.	2	
3	Методи дослідження малих груп.	2	
4	Соціально-психологічні характеристики малої групи.	2	
5	Динамічні процеси в малій групі.	2	2
6	Створення команди.	2	2

7	Проблеми управління малою групою.	2	
8	Міжособистісні конфлікти.	2	
Разом		16	4

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття малої групи. <i>Завдання:</i> виписати базові категорії психології малих груп.	2
2	Теоретичні підходи до дослідження міжгрупової взаємодії. <i>Завдання:</i> зробити порівняльний аналіз основних теоретичних підходів до дослідження міжгрупової взаємодії.	2
3	Виникнення і розвиток малої групи. <i>Завдання:</i> розробити схему етапів розвитку малої групи.	2
4	Методи дослідження малих груп. <i>Завдання:</i> надати порівняльну характеристику основних методів дослідження малих груп	2
5	Соціально-психологічні характеристики малої групи. <i>Завдання:</i> скласти узагальнену схему характеристик малої групи.	2
6	Динамічні процеси в малій групі. <i>Завдання:</i> підібрати методи діагностики динамічних характеристик малої групи (автор, мета, особливості процедури проведення та обробки результатів).	2
7	Групове ухвалення рішень. <i>Завдання:</i> визначити алгоритм ухвалення групового рішення.	2
8	Проблеми управління малою групою. <i>Завдання:</i> визначити основні теорії лідерства та керівництва.	2
9	Створення команди. <i>Завдання:</i> розробити програму тренінгу з командоутворення.	4
10	Міжособистісні конфлікти. <i>Завдання:</i> зробити психологічний аналіз конфліктної ситуації.	2
Разом		22

Індивідуальне навчально-дослідницьке завдання

1. Діагностичне дослідження малої групи (шкільний клас, студентська група, робочий колектив): а) обрати тему, визначити мету, підібрати діагностичні методики; б) провести дослідження та проаналізувати результати; в) написати висновки та рекомендації.

2. Розробити програму командоутворення (профілактики конфліктів/ згуртування) конкретної групи: а) спланувати комплекс заходів та коротко описати; б) детально прописати зміст одного заходу (наприклад, тренінг вирішення конфліктів).

8. Види контролю і система накопичення балів

Накопичення балів студентами відбувається у період вивчення дисципліни на підставі проведення викладачем двох основних видів контролю: поточного (перевірка рівня засвоєння студентами навчального матеріалу в обсязі певної теми чи окремого розділу) та підсумкового (перевірка рівня засвоєння студентами навчального матеріалу по завершенню курсу).

Максимальна кількість балів за результатами поточного контролю складає 60 балів, з яких:

- 30 - за теоретичні знання (доповіді на семінарських заняттях, поточне тестування);

- 30 - за практичні вміння (розв'язання практичних ситуацій, виконання практико-орієнтованих завдань).

Поточне тестування та самостійна робота	Екзамен	Сума
	40	100

Розділ 1	Розділ 2		
30	30		

Допуск до підсумкового контролю складає 35 балів

№ з/п	Вид контрольного заходу	Кількість контрольних заходів	Кількість балів за 1 захід	Усього балів
1	Робота на практичних заняттях	6	5	30
3	Виконання самостійних завдань (аналіз ситуацій, творчі завдання, порівняльні таблиці)	4	5	20
4	Написання контрольних робіт за результатами вивчення матеріалу Розділів 1,2,	2	5	10
Підсумковий контроль - екзамен				
5	Індивідуальне навчально-дослідницьке завдання	1	20	20
	Контрольне тестування за вивченим матеріалом курсу		20	20
Усього:		13		100

Критерії оцінювання роботи на семінарських заняттях:

Оцінка «відмінно»

- знання і розуміння всього програмного матеріалу в повному обсязі;
- послідовне, логічне, обґрунтоване, безпомилкове викладання матеріалу;
- самостійне, впевнене і правильне застосування знань при вирішенні практичних задач;
- вміле й вірне формулювання висновків та узагальнень.

Оцінка «добре»

- знання і розуміння всього програмного матеріалу в цілому;
- послідовне, логічне, обґрунтоване викладання матеріалу;
- правильне і без особливих труднощів застосування знань при вирішенні практичних завдань;
- допущення окремих несуттєвих помилок під час відповіді.

Оцінка «задовільно»

- механічне, фрагментарне засвоєння матеріалу;
- спрощення викладання матеріалу та відсутність ґрунтовних навичок пояснення базових положень;
- нечітке та непослідовне застосування знань під час вирішення практичних завдань;
- допущення окремих суттєвих помилок під час відповіді,

Оцінка «незадовільно»

- поверхове знання і розуміння основного матеріалу;
- непослідовне викладання матеріалу з допущенням багатьох істотних помилок;
- невміння робити висновки та узагальнення;
- невміння застосувати знання під час вирішення практичних завдань та відсутність навичок тлумачення базових психологічних понять і категорій.

Критерії оцінювання індивідуального навчально-дослідницького завдання.

п/п	Критерії оцінювання роботи	Макс. кількість балів за критерієм
-----	----------------------------	------------------------------------

1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	2 бали
2.	Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання. Виклад результатів досліджень в логічній послідовності, якісний та кількісний аналіз результатів практичного дослідження.	8 балів
3.	Дотримання правил реферуванням та цитування	2 бали
4.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження.	6 балів
5.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи.	2 бали
Разом		20 балів

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	17-20	Відмінно
Достатній	12-16	Добре
Середній	6-11	Задовільно
Низький	0-5	Незадовільно

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ЗА ШКАЛОЮ ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

9. Рекомендована література

Основна:

- Кричевский Р.Л., Дубовская Е.М. Социальная психология малой группы. – М: Аспект-Пресс, 2001. – 318 с.
- Москаленко В.В. Соціальна психологія. Підручник. – 2-ге вид. – К.: Центр учбової літератури, 2008.

3. Соціологія малих груп [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Огаренко, Ж. Д. Малахова. - Запоріжжя : ГУ "ЗІДМУ", 2002. - 291 с.
4. Ойстер К. Социальная психология групп / Пер. с англ. – СПб: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2004.
5. Stangor C. Social Groups in Action and Interaction. – NY.: Psychology Press, 2004.

Додаткова:

1. Андреева Г.М. Социальная психология: Учебник для высших учебных заведений. 5-е изд. – М.: Аспект Пресс, 2004.
2. Бэррон Р., Керр Н., Миллер Н. Социальная психология группы: процессы, решения, действия / Пер. с англ. – СПб: Питер, 2003.
3. Почебут Л. Г., Мейжис И. А. Социальная психология. – СПб: Питер, 2010.
4. Бэррон Р., Бирн Д., Джонсон Б. Социальная психология: ключевые идеи. – 4-е изд. / Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2003.
5. Майерс Д. Социальная психология. – 7-е изд. / Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2009.
6. Немов Р.С., Алтунина И.Р. Социальная психология: Учебное пособие. – СПб.: Питер, 2008.
7. Социальная психология. – 7-е изд. / Под ред. С. Московичи; пер. с фр. – СПб.: Питер, 2007.
8. Тейлор Ш., Пипло Л., Сирс Д. Социальная психология. – 10-е изд. / Пер. с англ. – СПб: Питер, 2004.
9. Штомпка П. Социология. Анализ современного общества / Пер. с польск. – М.: Логос, 2005.
10. Хьюстон М. Введение в социальную психологию. Европейский подход / Пер. с англ. – М: Юнити-Дана, 2004.
11. Blackwell Handbook of Social Psychology: Group Processes. – Oxford: Blackwell Publishers, 2001.
12. Macionis J.J. Sociology. – 12th ed. – London: Pearson Prentice Hall, 2008.
13. Hogg M.A., Abrams D. Social Identifications. A Social Psychology of Intergroup Relations and Group Processes. – London: Routledge, 1998.
14. Tuffin K. Understanding Critical Social Psychology. – London: Sage Publications, 2005

Інформаційні ресурси:

1. Кричевский Р.Л., Дубовская Е.М. Социальная психология малой группы [Электронный ресурс]. – М: Аспект-Пресс, 2001. – 318 с. - Режим доступа: <http://socioline.ru/book/krichevskij-r-l-dubovskaya-e-m-sotsialnaya-psihologiya-maloi-gruppy>
2. Кравченко О. В. Аналіз динаміки міжособистісних відносин і психологічної сумісності фахівців малих функціональних груп [Електронний ресурс] / О. В. Кравченко. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. - 2011. - Вип. 3. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2011_3_19
3. Модестова Т. В. Особливості взаємодії в малих групах [Електронний ресурс] / Т. В. Модестова // Психологічні науки: проблеми і здобутки. - 2015. - Вип. 7. - С. 176-190. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pnpz_2015_7_14
4. Ловка О. В. Дослідження особливостей утворення навчальних малих груп у процесі організації групової проектної діяльності студентів [Електронний ресурс] / О. В. Ловка // Організаційна психологія. Економічна психологія. - 2015. - № 3. - С. 73-81. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ophep_2015_3_12
5. НМКД СЕЗН ЗНУ (презентаційний курс лекцій, методичні рекомендації до семінарських занять та самостійного вивчення дисципліни, тестові завдання для поточної атестації та підсумкового контролю знань). – Режим доступу: <http://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=5128>

Погоджено *Лев Мелишська С.В.*
 навчальний відділ
 « 17 » травня 2016